

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**In Vaticinia Isaiae, Prophetæ Clarissimi, Paraphrasis,
Heroico carmine conscripta**

Carpenteius, Joannes

Antverpiæ, 1588

Cap. 42.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68688)

28 *Vidi ego, nec verò nugas aut somnia narro,
Millia multa hominum vario suspensa timore
Frustra adisse Deos, dubijsque in rebus, eorum
Nequicquam explorasse fidem, seu fata venirent
Publica scitatum, seu scire domestica iussi,
Irrisisq; suos votis repetisse penates.*

*Nam quid consilij, quid opis dare, quid tibi certi
Respondere queat simulacrum ex ære politum,
Aut quod ab excisa de montibus abiete creuit?*

29 *Vani homines, ut bulla leues, ut ventus inanes,
Vana magis duro de stipite numina, fabri
Sculpta manu, quibus heu miseri puluinar & aras
Ponitis, & vario offertis libamina ritu.*

1 *Quem verò mitto, serui sub imagine vilis
Ille licet veniat, Deus est tamen, ante micantem
Luciferum genitus, ante omnia secula natus:
Illum ego stirpe mei per stemmata multa Iacobi
Deductum, regesque atavos à matre ferentem
Suscipiam, patrioq; aeternum amplectar amore,
Electum mihi non casu, sed sorte, sed alto
Consilio, & mentis nostræ ratione suprema,
Quam fas spirituum nulli comprehendere, nulli
Fas hominum: hic ille est, in quo ante exordia mundi,*

*Ipsè mihi placeo, ipsum me cognosco, tuòque,
Quem super in terras moribundo corpore missum,
Spiritus aetherea meus effundetur ab arce,
Afflabitque virum delapsa cœlitus aura?*

*Quippe cui dudum cœlo terræque marique
Iudicium omne dedi, leges ut gentibus, & ius
Proferat innocuum: non ad prætoria iudex
Litigiosa sedens, nec rauci iurgia gaudens
Exercere fori, sed pectore mitis, & ore,
Pacem optare suos, pacem servare docebit:*

*Non odio præceps, non illè favore remissus,
Rumorùm ve avidus, populari seruiet aura,
Personam, non rem spectans: sed rege sub isto,
Iure, fluens opibus, pauperque fruetur eodem:*

3 *Non inclinatum pede proteret iracundo
Crudelis calamum, non imbre grauvante iacentem
Calcabit stipulam, nec linum extinguere fumans
Sponte volet, sed ab exigua si fortè fauilla
Semisepulta queat rediuvina resurgere flamma,
Vltro expectabit: nec enim communibus ille*

Adueniet

28 Et vidi, & non erat neque ex illis quicquam qui iniret consilium, & interrogatus responderet verbum.

29 Ecce omnes iniusti, & vana opera eorum, ventus & inane simulachra eorum.

Cap. 42.

1 Ecce seruus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, iudicium Gentibus proferet.

2 Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox eius foris.

3 Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet: in veritate educet iudicium.

Cap. 42.

Certissimus horum commentarius, apud Matth. c. 22. vbi hæc interpretatur de Christo, qui iuxta dispensationem carnis assumptus, seruus erat.

Humanitas Christi erga infirmos qui per calamum quassatum & linum fumigans intelliguntur.

Adueniet obstare bonis, sed lenis in omnes

Afflictis pacem feret, oppressiſque salutem.

Non illo quisquam sub iudice flebit inultus

Hostili patuisse dolo, fraudiſque nefande;

Non fixas pretio leges, pretioque refixas,

4 Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium: & legem eius insulæ expectabunt.

Non gemet oppressus vanalia iura popellus:

Sed bona & ad normam veri iustique reducta

Accipient lætæ gentes edicta, colentque,

Seu medias teneant, seu cinctas fluctibus oras,

Et nati natorum, & qui nascentur ab illis,

Decretos cælo ritus, morémque sacrorum

Nullò vinacis periturum temporis æuo.

5 Hæc dicit Dominus Deus creas cælos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea: dās flatum populo qui est super eam, & spiritū calcantibus eam.

5 Hæc verò ne vana putes deliria vatam

Quorum os effectus furor in mendacia soluit;

Non ego (quanquam & me ventura recludere cælo

Fata datum) non ipse cano, Deus omnia complens

Numine, rerum opifex, magniq; creator Olympi,

Qui nullis ex principiis, & semine nullo

Condidit hanc molem, cælos, terrasque, fretumque,

Quiq; vago quotquot subsunt animantia cælo,

Auget, alit, fouet, & vitali sospitat aura,

Ille Deus, cui cuncta patent, qui fallere nescit,

Hæc vobis proprio bona nuntia pandit ab ore.

6 Ego Dominus vocauit te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & seruaui te. Et dedi te in fœdus populi, in lucē Gentium:

6 Namque ferunt olim, magnicūm mœnia cæli

Linquentem Natum mortales mittet in oras,

Talia complexum iuueni mandata daturum:

Nate meæ vires, mea magna & sola voluptas,

Nate, ego quem in mortis cogor dimittere casus;

Non ego te, (quando tua magna & feruida virtus

Et mea nota fides poscit) sine numine mittam

Præsidiòque meo, sed tecum iunctus, & hærens,

Apprensūmque manu per cuncta pericula ducam

Incolumem, nec te tempestas opprimet vlla,

Præsida me, fidoq; tuæ custode salutis.

Tu verò facito, vt fœdus mortalibus ægris

Promissum coëat, quod nulla vt deleat ætas,

Morte tua firma, & fuso subscribe cruore.

7 Vt aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusionē vincitum, de domo carceris sedentes in tenebris.

7 Inde redux, & mox superata morte triumphans,

Restitues cæcis oculos, & carcere clausis,

Et nigro noctis iam dudum horrore sepultis,

Et cælum & lucem cum libertate reduces.

8 Ego Dominus, hoc est nomen meū: gloriā meā alteri nō dabo, & laudem meā sculpilibus.

8 Hæc ego firma vt sint faxo & rata, nec mea verba

Irrita ventosæ rapiant per inane procellæ.

Ferè in scriptura per insulas, gentes intelligimus, quæ ex omni parte perceptorum incurfionibus patent.

Nam

Nam quis me prater, Dominus, cui regia cœli,
Cui mare, cui tellus, inuitaque tartara parent?
Non fero consortem regni, nec qui mihi soli
Cœlestis debetur honos & gloria, lausque,
Permittam sibi habere deos de stipite factos.

9 Ergo nouis adhibete fidem gens iam noua fatiis,
Quando priora suas euentu teste videtis
Obtinuisse vices, nec spem frustrasse, metum ve:
Et mihi, quem penes est vnum sors cognita rerum
Visq̃ futurarum, ne detrectate volentes.

10 Sed noua qui vobis fœlici tempora fato
Spondet adesse, nouis dominum celebrate frequentes
Carminibus, laudēque eius quæcunque remota est
Ora canat, quæ prima nouum, quæ prima cadentem
Suscipit aduerso contraria cardine solem.

Hic etiam vasti maris omnipotentia regna,
Hic & vos dubiis eadem qui regna carinis
Audaces, & remigio freta concita putri
Curritis, & nostri procul orbis ab axe diremti
Incolitis mediis positas in fluctibus vrbes,
Ne pigeat gratas in carmina soluere linguas:

11 Ipsi dent saltus, ipsa auia, & horrida vocem
Dent deserta, nouoq̃ Dei latentur honore:
Iamq̃ feros saltus, sibusq̃, & inhospita tesqua
Mittor vpilio fugiens de Cedare linquat,
Paulatimq̃, nouos discat consuescere mores,
Vrbibus in structis incerta mapalia mutans.

12 Et vos montani, de verticibus frondosis,
Et vos petricola, qui scabra crepidine saxa,
Et rupes colitis, de culminibus præruptis,
Festiuum vestro carmen deducite Regi;
Et plausu, gestu, linguisq̃, animisq̃, fauete;
Et Dominum canite, atque eius componite laudes;
Quis melius, certamen erit, seu quis pede vinc̃to,
Seu quis maluerit pede decertare soluto.

13 Dicite, vt æthereo vindex descendit Olympo,
Horrendumq̃, tonans, oculisq̃, ardentibus acrem
Scintillans ignem, gentes populosoq̃, rebelles
Sternet; vt ille olim dux bello, & fortibus ausis
Ante alios præstans, vltum qui damna suorum
Rēsque suas sæuo repetitum venit ab hoste,
Vt semel egressus castris, victricia signa
Extulit, & iam aciem multo impulit are sonantem:

Z

Degener

9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: noua quoque ego annuntio: antequam oriatur, audita vobis faciam.

10 Cantate Domino canticum nouum, laus eius ab extremis terræ, qui descenditis in mare, & plenitudo eius: infulsæ, & habitatores earum.

11 Subleuetur desertum & ciuitates eius: in domibus habitabit Cedar; laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.

12 Ponent Domino gloriam, & laudem eius in insulis nuntiabunt.

13 Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir preliator suscitabit zelum: vociferabitur, & clamabit: super inimicos suos confortabitur.

Figuratè per Cedar quemuis barbarus intellige.

Euangelio nullus locus inaccessus.

Exiit autem sicut gigas ad currendam viam suam.

Degener ex templo loricæ exiit hostis,
 Hastæque clypeosque, auersaq; terga relinquens
 Victori fodienda, fugit frustra ille timore,
 Frustra proiectis leuior sibi creditus armis:
 Talis erit Deus armipotens, Deus Israëlis,
 Cum seuas acies impurum vertet in hostem,
 Et raptos sibi iure suo ulciscetur honores.
 Cuius maiestas & gloria fontibus ingens
 Terror erit, sed læta piis, ut amabile sidus
 Luce salutari longum radiabit in æuum.

Victoria ver-
 bi Dei, admi-
 rabilis, & læ-
 ta populo
 Christiano.

14 Tacui semper, si-
 lio, patiens sui, sicut
 parturiens loquar: dis-
 sipabo, & absorbebo
 simul.

14 Illi ringentur, contabescantque videndo:
 Quos toruæ aspiciens, calidæque accensus ab ira,
 Hæc Deus: O miseri, qui quod silui hæcenus, audent,
 Heu male securi, dentam mihi credere linguam,
 Neque suis similem falso sibi fingere diuis.
 Dissimulando equidem molliri saxea posse
 Pectora credideram, sed spes me vana fefellit.
 Quid superest igitur? patientia læsa furore
 Mutetur: certum est effundere parturientis
 More diu clausam facto sub pectore bilem.

Gratis cõmi-
 natio, & ne-
 mo aduertit.

15 Desertos faciam
 montes, & colles; &
 omne gramen eorū
 exsiccabo: & ponam
 flumina in insulas, &
 stagna arefaciam.

Longanimis patiensq; fui, lentusque, sed ecce
 Iam qui sim, quem sponte sua spreuere volentes,
 Faxo sciant, vna quos mox eademque litura,
 Viuentum libro eradam: stirpemque nepotum,
 15 Et genus inuisum absorbens, etiam ipsa locorum
 Nomina, naturam, faciemque, situmq; priorem
 Mutabo, colles subuertam, & funditus altos
 Excindam montes, & quidquid floret, aduram
 Non expectato mature tempore falcis;
 Fluminæque irriguas inter labentia valles,
 Stagnæque, piscososq; lacus, riuosq; salubres
 Siccabo, sistam fontes, vdaque paludes
 Mutabo, versis in sicca canalibus arua.

16 Et ducam cæcos
 in viam quã nesciunt:
 & in semitis quas ig-
 norauerunt, ambulare
 eos faciam: ponam
 tenebras coram eis in
 lucē, & praua in re-
 ctâ. hæc verba feci eis,
 & non dereliqui eos.

16 Tum quibus à prima nascentis origine mundi
 Nox tenebris adoperta caput nigrantibus, almam
 Abstulerat lucem, & caligine mer ser at atra,
 Reddam oculos, reddam præclaro munere visum,
 Ut duce me, quam nescierant regione viarum
 Insistant recta, qua per compendia cœlura
 Queritur, & tenebris lux sese pandit abactis,
 Lux aterna, micans, & sidere pulchrior omni.
 Ergo iter haud vllis anfractibus obliquatum,
 Nec scopulis tumidum, nec præcipiti depressum

Descensu,

Descensu, vastis nec hiatibus intercisum,
Sed planum, stratum, atque aquabile, pergite gressu
Nil dubitante sequi: Deus hæc Deus omnia gratis
O gentes (nec enim vobis ex fœdere quicquam
Debetur) gratis dabit ille, & sponte, feretque
Semper opem dubius præsentis numine rebus.

¹⁷ At populus, cui lex fuerat data cœlitus olim,
Posthabitis populus quem legerat omnibus unum
Ipse Deus, sacrumque sibi propriumq; dicarat,
Longè alio incesit vaga per diuortia calle,
Et diuersa legens vestigia, sponte relapsus
Post idola abiit, quæ detestanda sciebat.
Non tamen hoc ipso longum latere factò
Infelix: te dira manent, semperque manebunt
Progeniem tormenta tuam, cui si sile lignum,
Aut fusum æs, aut rasile ebur, marmor-ve politum,
Supplicibus colitur votis, & numen habetur.

¹⁸ Quare si dictis adhibere fidelibus aures
Respuitis, contraque diem, iam prorsus adulto
Sole, reluctantes oculorum clauditis orbes,
O verè surdi, ò tenebris & nocte profunda
Demersi! (¹⁹ quis enim surdus, cæcusq; probari
Iure potest alius, quàm qui prudensq; sciensq;
Quæ coram videt, & certissima cominus audit,
Vera negare audet, miser, & vesanus, & amens?
²⁰ Qui Domini præcepta sui, legesque tenellis
Doctus ab vnguiculis, memoriq; oracula vatam
Voce citans, inscripta notis, incisq; tignis,
Corde negat, factis odit ridetq; nefandis?)
Audite hæc, quæ nequicquam denuntio vobis.

²¹ Quandoquidem duro rigidi præcordia ferro,
Nec blandos monitus, nec verba minacia vatam,
Quos magno numero per sæcula singula misit
Nec me ipsum veriti, quamuis mihi debita soli
Sacra reposcentem, & iustos deitatis honores,
Et facilem legum cultum, & pietatis amorem,
Externos diuos, peregrinæque numina vobis
Accersistis, & his & thure litastis & igne,
Semiputres curui ad truncos, cariosaq; signa:
²² Vos ego, supplicis meritis vlciscar acerbis,
Ludibrio prædeq; datos, crudelis ad vsque
Tædia victoris: quid enim, quo vilior essem,
Aut intentatum vobis aut mansit omissum?

17 Conuersi sunt re-
trorsum: confundan-
tur confusione, qui
confidunt in sculpi-
li, qui dicunt consti-
tuti, Vos dij nostri.

18 Surdi audire, &
cæci iutemini ad vi-
dendum.

19 Quis cæcus, nisi
ferus meus? & sur-
dus, nisi ad quem nū-
tios meos misi? quis
cæcus, nisi qui venū-
datus est? & quis cæ-
cus, nisi ferus Do-
mini?

20 Qui vides multa,
nōne custodies? qui
apertas habes aures,
nōne audies?

21 Et Dominus vo-
luit vt sanctificaret
eum, & magnificaret
legem, & extolleret.

22 Ipse autem popu-
lus direptus, & vastus:
laqueus iuuenum
omnes, & in domibus
carcerum absconditi
sunt: facti sunt in ra-
pinā, nec est qui eruat:
in direptionem, nec
est qui dicat, Redde.

Scribas &
Phariseos no-
tat, qui deci-
piunt plebem,
habentes cla-
uam scientiæ,
nec intiatas,
nec alios in-
trare sinentes.

Scilicet ipsa domus secreta cubilia vestra
 Et quidquid priuūm latet interiore recessu,
 Occupat omne deus, pictura ductus inani,
 Ilignus deus, & puro circumlitus auro,
 Cui currus, thensafq, & puluinaria stulti
 Sacratis, iuuenumq, animos his ritibus, imò
 Retibus implicitos, vestra sub lege tenetis.
 Et mirum, si vos crudeli dedo rapinae?

Sic interpre-
 tatur diuus
 Cyrillus, &
 adducit Eze-
 chielis cap. 8.
 D. Hierony-
 mus paulo
 aliter.
 Tempore
 Isaie nō de-
 erant iudæi
 qui idola co-
 lerent.

23. Quis est in vobis
 qui audiat hoc, atten-
 dat & auscultet futu-
 ra?

23 Atque utinā si nō quod nūc loquor omnibus aurē
 Vellicat, ad paucos saltem cum fruge veniret,
 Esset & hic aliquis metus, & pia cura futuri:
 Et tanta causas exquireret et altiūs iræ
 Vir sapiens, iētusq, semel peccare caueret:
 Nam quis prostratis adaperas mœnibus vrbes
 Isaciam, ad eadem truculento prodidit hosti?

Causæ iræ
 & furoris Do-
 mini.

24. Quis dedit in di-
 reptionem Iacob, &
 Israël vastatibus? nōn-
 ne Dominus ipse, cui
 peccauimus? Et no-
 luerunt in viis eius
 ambulare, & non au-
 dierunt legem eius.

24 Quis strages, quis tot Iudæis funera campis
 Edidit? Assyriis non sunt hæc facta sariis.
 Si nescis, Deus ipse Deus, per lata feracis
 Arua Palestinæ raptorem immisit auarum,
 Quid nisi fæda dolens populi peccata rebellis?
 Contemptas leges? noua sacra, deosque Canopi
 Littore ab vsque sacram ascitos Daudidis in arcem?

25. Et effudit super eū
 indignationem furo-
 ris sui, & forte bellū,
 & combussit eum in
 circuitu, & nō cogno-
 uit: & succendit eum,
 & non intellexit.

25 Iure igitur toti laxauit fræna furori,
 Euomuitq, omnem malè quam concoxerat iram,
 Et bellum, bellum lacrymabile protinus oris
 Omnibus effudit: vide, adhuc incendia fumant
 Villarum, tellusq, rubet perfusa cruore,
 Captiuus, eheu, tellus inarata colonis.
 Et tamen, o cæcæ mentes, non criminis istud
 Esse sui inducunt animum, sed pectore perstant
 Indomito, morbig, caput nescire latentis
 Maluit, quàm morbum sublatis tollere causis,
 Et reducem prona ceruice rogare salutem.

Cap. 43.

1. Et nunc hæc dicit
 Dominus creans te
 Iacob, & formans te
 Israël. Noli timere,
 quia redemi te, & vo-
 caui te nomine tyo:
 meus es tu.

1 Tu verò, non sic magni sate sanguine Iudæ,
 Non illo tantum, quo se gens impia iactat,
 Israele tumens at auo, qui maximus illi
 Nobilitatis honos, sed me formante future
 Nobilior, nostræq, nouum decus addite stirpi,
 Pone metum, me nulla tibi custode nocebit
 Tempestas: meus es, magnoq, mihi ære redemptus:
 Pone metum, iam dudum ego te de nomine noui,
 Notumq, elegi, mea qui mysteria scires,

Cap. 43.
 Sermo est ad
 eos qui tã ex
 præputio, quã
 ex circunci-
 sione vocati
 sunt, præci-
 pue verò ad
 Apostolos, &
 verbi Dei
 præcones.

Proferresq,